

Vilniaus legatui Antanui Sidabruui skaudėjo galvą. Ir širdį. Ir graužė sąžinė. Šioji – dėl namie nepadarytų darbų, nors buvo prisizadėjęs Margaritai. Bjaurus galvos skausmas kankino po vakarykščio susitikimo su senais ginklo draugais, atvykusiais paviešėti į Vilnių, o širdį legatui skaudėjo dėl to, kas vyko ant Žaliojo tilto.

– Pamanyk, balvonus stato! – lenkiškai mestelėjo leitenantas Michalas Vielholksis ir godžiai nugėrė iš gertuvės, kurioje teliūškavosi mineralinis vanduo iš Bernardinų sodo gėryklos. Michalas irgi dalyvavo ginklo draugų susibūrimė.

Legionieriai stovėjo pasirėmę į Neries krantinės sieną ir spoksojo į pastoliais apkaišytą Žaliąjį tiltą. Čia virė darbas: zujo darbininkai, rėkavo ir keikėsi lietuvių, rusų ir lenkų kalbų mišiniu. Šurmuliavo ir nepatenkinti miestelėnai, mat pėstiesiems, vežimams ir tramvajams važiuoti tiltu buvo uždrausta ir žmonėms teko pėdinti gerą varstą iki senojo Žvėryno tilto. Kai kurie gudruoliai vis dėlto mėgino prasmukti, tad abiejuose upės krantuose skardeno tvarką prižiūrinių pristavų švilpukai.

Apraizgytos lynais į orą pakilo skulptūros ir ėmė leisti ant postamentų tilto pakraščiuose ir ties viduriu.

– Gal ir gražu bus. Turėsim kur akis paganyti, – pasakė Vielholksis.

Sidabras nepatenkintas nusispjovė ant grindinio. Per Tarybos posėdžius jis mėgino įrodyti, kad Vilniaus lenkams nepatiks paminklas, skirtas vokiečiui, vokiečiams nepatiks paminklas britui, o rusams – turkui, kad kiekvienas save gerbiantis vilnietis mielai svies kiaušinį į Rusijos carą, bet naujasis Vilniaus burmistras Konradas Nedzialkovskis užsispyrė: skulptūros turi stovėti, ir taškas. Esą tai bus Aljanso pagarbos didžiosioms šalims ženklas. Kiti tarėjai pasukbomis palaikė jo mintį, o Pinigų tarėjas Gerhardas fon Otas, tvirtoji Rotšildų ranka, švelniai priminė, kad po Geležinio Vilko siautėjimo, Novovileisko bombardavimo ir mūsų virš laisvojo Vilniaus Aljanso santykiai su imperinėmis kaimynėmis tebėra pašliję. Taigi ginčytis būtų buvęs bergždžias darbas.

Ant Žaliojo tilto kilo orios caro Nikolajaus, kaizerio Vilhelmo, sultono Abdul Hamido, imperatoriaus Prano Juozapo ir karaliaus Edvardo statulos. Nuojauta legatui kuždėjo, kad bronziniai griozdai įtamos nesusvelnins.

– Bus kur ranką pamiklinti, – suburbėjo Sidabras. – Šarkos į Sluškus jau atnešė žinią, kad turguose kiaušinius šluoja kaip prieš Velykas. Ant tilto panaktinių šianakt statykit dvigubai, – nurodė leitenantui ir krantine patraukė į Slušų rūmus, kur buvo įsikūręs Vilniaus legionas, laisvojo miesto ramybę sauganti samdinių armija.

– Dešimtą vakare pas Ryksą atsisveikinimo vakarienė. Nepamiršai? – įkandin sušuko Vielholksis.

– Nepamiršau, – po nosim sumurmėjo Sidabras, o pats pagalvojo: „Ir kaip reikės pasiteisinti Margaritai?“

Miestas palengva niro į sutemas. Birželis ritosi į pabaigą, vasara rodė savo galią ir šiltas vakaras viliojo vilniečius į gatves. Užsižiebė dujiniai žibintai. Universiteto alchemikai pasirūpino, kad mėlynos jų liepsnelės atrodytų kaip stovintis ant užpakalinių kojų lokys ir ragintų miestelėnus užsukti į Šumano aludę Bernardinų sode.

Rykso smuklė, įsikūrusi Nekrikštuose, studentų ir lėbautojų pamėgtame rajone, kuri nuo Senamiesčio ir Juodėsių skyrė Vilnios

juosta, buvo sausakimša. Ilgą siaurą smuklės barą dviem eilėmis apgulę klientai nekantriai mojo smuklininkui, besiblaškančiam senyvam pakumpusiam vokiečiui Ryksui, ir jo padėjėjams, o sulaukę išsvajoto bokalo su putojančiu alumi nėsinosi į lauką atsigaivinti ir aptarti dienos naujienų. Birželis Vilniuje slinko palengva tarsi riebus katinas prie žioplų balandžių, mieste nevyko nieko įdomaus, tad visi aptarinėjo Žaliojo tilto skulptūras. Ne vienas sukirto rankomis lažindamasis, kada į jas ištikš pirmas kiaušinis, o kaltininkas atsidurs nesvetingų Slušų rūmų celėje.

Smuklė užė, ką tik atėję nauji gėrovai stvarstė Ryksą už rankovių ir maldavo leisti atsisėsti prie vienintelio tuščio staliuko garbingiausioje smuklės vietoje. Tačiau smuklininkas buvo nepalenkiamas. Jis žinojo, kam laiko staliuką, ir nebūtų jo užleidęs net kaizeriui Vilhelmui. Vienas pakaušęs piliėtis jau ruošėsi jėga užimti laisvą vietą, bet kumštelėtas sugėrovo, galva rodančio į tarpdurį, kaipmat užsičiaupė, iš nuostabos kaukštelėjęs dantimis.

Į smuklę įžengė Vilniaus legatas Antanas Sidabras, lydimas dviejų vyrų.

Sidabras buvo įspūdingas vyras. Jį pamačiusios dūšaudavo bet kokio amžiaus moterys, plakdavo liežuviais „Baltojo Štralio“ kavinėje svarstydamos, ką gi jis rado toje susisukusioje Margaritoje, pirklio Bergo dukroje, vadovaujančioje Bėdose įsikūrusiai apgailėtinajai našlaičių prieglaudai. „Kodėl net ir dabar, kai laukiasi vaiko, ji tebesivadina Berg, o ne Sidabrienė?“ – tyliai šnabždėjo pikti liežuviai. Vilniečiai žinojo apie ūmų tvarkos saugotojo būdą, tad neduok Dieve, jeigu tokias kalbas išgirstų legato ausis.

Tačiau šįkart Antanas Sidabras atrodė lyg sumažėjęs, nes du jo palydovai buvo visa galva už jį aukštesni, o pečių platumu galėjo lygintis su gariniu tramvajumi. Nors abu vilkėjo paprastais drabužiais, buvo akivaizdu, kad labiau pratę prie kariškų uniformų. Kitaip tariant, kad yra samdiniai, ir greičiausiai ne vietiniai. Jiems įkandin įžengė ir leitenantas Vielholskis.

Sidabras pažvelgė į Ryksą, ir smuklininkas, legatą garbinantis labiau už patį kaizerį Vilhelmą, parodė į tuščią stalėlį. Po minutės ketveriukė patogiai įsitaisė smuklės šone prie stalo, ant kurio akimoku atsirado keturi ąsočiai ypatingojo kvietinio Rykso alaus ir kelios lėkštės su užkandžiais.

– Man diena buvo suknista. O kaip judviem, Žakai, Bertranai? *Bonne journée?* – į draugus kreipėsi legatas.

Tai išgirdęs ausylas žmogus būtų labai nustebęs. Jį būtų suglumięs ne klausimas, o tai, kad Vilniaus legatas prabilo prancūziškai.

Žaku pavadintas dailių bruožų brunetas tamsia barzdele sutrikęs susižvelgė su kitu plačiapečiu legato svečiu.

Tai nepraslydo Sidabrui pro akis.

– Ei, Žakai, Bertranai, kas nutiko? – nustebė jis. – Tikiuosi, neprisidirbote? Juk prašiau Staso, kad jumis pasirūpintų, parodytų ką nors įdomaus.

Stasas buvo vingris, Vilniun atvykstančių svetimšalių palydovas ir padėjėjas. Susidėjęs su Bėdų rajono šaunuoliais jis prasikalto legatui, tad dabar iš kailio nėrėsi, kad tik jam įtaikytų.

– *Oui!* – ryškiai mėlynos Bertrano akys žybtelėjo, į lokio leteną panaši ranka nuslydo trumpai kirptu pakaušiu. – Taip, Stasas buvo labai... svetingas. Daug visko matėm... – ištarė su kančia balse.

Legatas suraukė antakius. Ar tik Stasas nebus priviręs košės?

– Kur jis jus nusivedė? – paklausė griežtai.

Bertranas niūktelėjo Žakui.

– Į operą, – išdaužė tas, – į operą mus nusivedė neįspėjęs. Į trijų veiksmų operą.

Legatui ėmė trūkčioti lūpos.

– Ak štai kaip... Na, ir kaip jums opera? – išsiviepė.

– Maniau, nuobodžiausia buvo tada, kai Kalahario dykumoje penkias paras tykojome tuaregų genties vaduko, bet, pasirodo, klydau, – prisipažino Žakas.

Sidabras prapliupo kvatoti, dusliai sududeno ir Vielholkskis, o po

akimirkos išsišiepė ir abu plačiapečiai. Taukštelėjo bokalai, ant stalo ištiško tiršta puta.

– Už laisvąjį Vilnių, kultūros sostinę! Už jo svečius! – paskelbė Sidabras ir užsivertęs bokalą išmaukė iki dugno.

– Ir už jo skulptūras! – kukliai pridūrė Vielholskis.

Legatas nustebęs žvilgtelėjo į tylenį lenką, suskėlusį pokštą. „O gal vis dėlto tai ne pokštas? Suprasi tuos lenkus“, – pagalvojo ir pamojo patarnautojai.

* * *

Prieblandoje snūstelėjęs Vilnius naktį vėl atgijo. Vėjo gūšiai maloniai vėsino įšilusius linksmuolius ir į Senamiesčio, Universiteto dominijos, Nekrikštų gatvelės bei siaurus skersgatvius pasipylusius miestelėnus. Žmonės laikėsi arčiau smuklių tarpdurių, užlietų šiltos geltonų žibintų šviesos, bet buvo ir tokių, kuriuos įkaitusios vasaros tvinksniais tvaksintis pulsas vertė ieškoti tamsesnių užkaborių.

Viena porelė, pasislėpusi Nekrikštų kraigų šešėlyje, jau suvis buvo pasinėjusi į užklasines Universiteto anatomijos katedros dėstytojų užduotis. Mergina pasimuistė, vaduodamasi nuo aistringų draugo bučinių, paskubomis pridengė tamsoje boluojančias grožybes. Pakėlė akis – ir net sužvigo išsigandusi.

Kiemo arkoje stovėjo figūra. Gatvės žibintas apšvietė beveidį siluetą ilgą palaikiu vienuolio abitu.

Damos kavalierius minutę apdūjęs spoksojo į figūrą, paskui užsitraukė kelnės ir žengė priekin.

– Ką pametei, susna? – slėpdamas nerimą suriko kuo garsiau. – Varyk iš čia, kol dantų neišmaliau.

Atėjūnas nieko neatsakė. Tik garsiai įkvėpė ir sušnypštė taip, kad narsuoliui kūnas nuėjo pagaugais, o mergina nustebusi pasitaisė sijoną. Keistasis vienuolis pasviro priekin, ruošdamasis žengti prie užkluptos porelės, bet apsigalvojo, mat gatvės gale kilo triukšmas. Išgirdęs girtų balsų lalėjimą jis pakreipė galvą kaip pelėda, ir galva...

apsisuko apie kaklą. Nesusitupėjęs Romeo pajuto, kaip iš siaubo atsipalaiduoja šlapimo pūslės raumenys. Jis nevalingai šoko už merginos kaip už priedangos ir užsimerkė.

Apdriskęs vienuolis žingtelėjo ataturstas, jo kūnas ėmė trūkčioti kaip nemokėsiškai valdomos marionetės, paskui pasišokčiodamas, garsiai šlumščiodamas patraukė į gatvę, triukšmo pusėn.

Po minutės Romeo pramerkė akis. Įsitikinęs, kad kieme liko tik dviese su mergina, prasižiojo ketindamas teisintis, bet skambus antausis patvirtino, kad meilė trunka trumpiau nei trejus metus.

Iš Rykso smuklės į naktį išpuolę gėruoliai, visa gerkle aptarinėjantys Žaliojo tilto puošmenas, ne iškart pastebėjo gatvę šlitiniuojančią figūrą. Tik kai ji keletą kartų suklupo ir kakta trenkėsi į dujinį žibintą, ėmė laidyti juokelius.

– Anava veizėkit, kiek mažis priliuobė. Net žibintų neįžlibina! – sukleketavo įraudęs storulis prasagstytais lininiais marškiniais, po kuriais liulėjo pilvas.

– Tuoj užmatys panaktiniai, ir kelias vyrukas Pagirių daubon kaip geras, – patikino jo sėbras. – Nekreipk dėmesio, – pasakė bičiuliui. – Čia juk Nekrikštai, čia tokių pilna.

Abu nosisuko, todėl nepamatė, kaip svirduliuojanti žmogysta sulinko ir, rankomis atsispidama nuo žemės, ėmė vis greičiau šuoliuoti jų pusėn. Gatvės žibintai apšvietė pliką žmogystos galvą: jos kaktą ir pakaušį vagojo iššokusios raudonos venos, storos kaip kraujo prisiurbusios dėlės, viena akis baltavo užtraukta valkčiu, dalį nosies ir skruostą dengė bjaurūs žali žvynai. Tarp kreivų iššieptų lūpų kyšojo aplūžusių dantų nuoskilos. Vienuolio abitą priemenanti ilga marška buvo purvina ir sudriskusi, po ja plaikstėsi palaikės kelnės.

Išgirdęs šnaresį storulis vėl atsigrįžo ir... pažvelgė mirčiai tiesiai į akis.

– Ak tu, rupūž... – aiktelėjo jis ir dar spėjo pamatyti neįtikėtinai ilgus rankų nagus.

Kraupusis padaras iš visų jėgų trenkėsi į nelaimėlį, parbloškė ant grindinio ir užgriuvo ant storulio.

– Rupūž... kcheeee, – sugargaliavo storulis ir užspringo.

Penki aštrūs nagai susmigo jam į kaklą. Ištryško kraujo fontaneliai, užpuolikas išsižiojęs sukriokė ir išplėšė gerklėje dar didesnę skylę. Storulis pasipurtė ir jo kūnas sustingo.

Viskas vyko taip greitai, kad nelaimėlio draugui ir kitiems žmonėms pasirodė, jog sustojo laikas. Jie stovėjo kaip suparalyžiuoti, nepajėgdami krustelėti, ir negalėjo patikėti savo akimis. O žmogysta garsiai gurgtelėjo ir su šleikščiu žliugsėjimu ištraukė lenktus nagus aukai iš kaklo. Tada pakėlė galvą.

Staiga kerai išsisklaidė. Pasigirdo klyksmai, kilo sąmyšis, žmonės rėkdamai spruko kas kur, nežiūrėdami nei po kojomis, nei į šonus. Vieni nėrė gatve tolyn, kiti puolė į Rykso smuklę. Kažkas pagriuvo, keli užvirto ant jo, visi vaitojo ir bejėgiškai mataravo rankomis ir kojomis, mėgindami atsistoti.

Padaras (pavadinti jo žmogumi nelabai galėjai) atsitiesė, iššiepė dantis, iškišo ilgą juodą liežuvį. Tada vikriai liuoktelėjo prie žmonių, tebesikočiojančių ant žemės.

– Jėzau Kristau, Mergele Nekaltoji ir visi šventieji! – persižegnojo į žibinto stulpą įsikabinęs vilnietis. Jis buvo saugiai pasitraukęs kuo toliau, bet akių nenusuko.

Ilgos žmogystos rankos vėl pakilo, žibintų šviesoje blykstelėjo purpuriniu krauju aptekę nagai... Ant žemės gulintis vyras iškėlė delną, beviltiškai mėgindamas apsiginti.

Dusliai pokštelėjo šūvis... antras... trečias.

Kulkos nusviedė šlykščiąją būtybę tolyn nuo aukos.

Smuklės prieangyje stovintis Sidabras nuleido pistoletą. Jam už nugaros sušmėžavo galingi kitų dviejų samdinių siluetai.

– Kokio velnio... – prabilo Žakas, bet nustebęs užsičiaupė, nes sušaudytas padaras atsikėlė nuo žemės, pasipurtė ir sušnypstė atsisukęs į vyrus. Iš jo krūtinėje kulų paliktų žaizdų plūdo kraujas.

Padaras apsigręžė ketindamas nerti į tamsą. Sidabras vėl pakėlė ginklą, bet netikėtai jį aplenkė milžinas Bertranas. Jis mikliai metėsi priekin, dviem šuoliais atsidūrė prie pabaisos, stvėrė ją glėbin, alkūne suspaudė galvą, suriaumojo kaip žvėris ir spustelėjo. Pasigirdo trekštelėjimas, padaras pasipurtė, išslydo Bertranui iš rankų, drėbėsi žemėn ir nebejudėjo.

Sidabras, Vielholksis ir Žakas priėjo prie uždusio Bertrano ir pažvelgė į pabaisą.

– Dabar suprantu, kodėl į smulkę nešiesi pistoletą, – Sidabruui pasakė Žakas. – Įdomus miestas tas Vilnius.

Sidabras tylėjo, tik jo veidas pajuodo kaip audros debesis.

Kur pasisuksi, buvo girdėti klyksmai, legionierių švilpukų trelės ir panaktinių kojų trepsėjimas.

– Užkardas aplink visą kvartalą! – sukomandavo Sidabras, neatitraukdamas akių nuo sušaudyto padaro nulaūžtu kaklu. – Nieko neįleisti ir neišleisti. Visus laisvus legionierius iš Slušų – čionai, daktarą Radzinskį taip pat!

Leitenantas Vielholksis linktelėjo ir nuskubėjo prie žibintais mijuojančių panaktinių.

Antanas Sidabras pažvelgė į draugus.

– Nepykit, bet vakarėlis baigtas. Paprašysiu, kad kas nors nuvežtų jus į Viščiğavo orlaivių uostą ir pakeistų bilietus.

Žakas žvilgtelėjo į Bertraną ir suprunkštė.

– Antuanai, ar tau galvoj negerai? – ištare linksmi. – Manai, išvažiuosim, kai čia tokie dalykai dedasi? Mes tavo paslaugoms. Dar vienos smegenys, – pabaksnojo sau į galvą, – ir pora rankų, – parodė į Bertraną, – tikrai pravers, tik sakyk, ką mums daryti.

– Raskit atsakymus į klausimus.

– Kokius?

– Kad aš žinočiau, – patraukė pečiais Vilniaus legatas ir atsiduso. Bent jau pasiteisinimo Margaritai nereikės ieškoti.